

Det sociale miljøes betydning for de unges uddannelsesmønster

Dokumentation af fremgangsmåde og metode - Jens Gundgaard, COWI 20. januar 2008

Undersøgelsen skal vise, hvordan unges uddannelsesmønster påvirkes af **egen sociale baggrund** samt af **skolekammeraternes sociale baggrund**. Endvidere skal undersøgelsen vise, i hvilken grad der er geografiske forskelle i uddannelsesmønster og social baggrund.

Analyserne bygger på et datamateriale fra Danmarks Statistik. COWI har fået foretaget et udtræk, som er blevet behandlet på Danmark Statistiks forskermaskine efter reglerne for datasikkerhed og diskretionsprincipper ved behandling af mikrodata.

Udtrækket fra Danmarks Statistik består af alle 23-årige (dvs. mellem 23 år og 24 år i kontinuerlig alder) opgjort den 15. oktober 2006, som var til stede i Danmark 1. januar 2007: 58.080 23-årige - samt deres forældre (hvis der er oplysninger om dem): 51.400 fædre og 52.318 mødre (fædre og mødre kan være forældre til flere børn - f.eks. i tilfælde af tvillinger).

For disse personer er der udtrukket oplysninger fra forskellige registre. Nogle oplysninger er kun for børnene, andre for forældrene og andre for både børn og forældre. Ved udtræk på denne størrelse vil der være række små fejl og manglende oplysninger, som der skal tages hensyn til, når de relevante variable dannes. Det følgende er en beskrivelse af, hvordan der er dannet et arbejdsdatasæt, som der er udført analyser på.

Afhængig variabel (Der anvendes to afhængige variable)

Om 23-årige har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse
Variabel dannes, hvis der er oplysninger om enten Højest fuldført eller Igangværende uddannelse eller begge to. Hvis kun den ene er til rådighed bruges den. Hvis begge til rådighed bruges den højeste. Ungdomsuddannelse defineres som gymnasium og tilsvarende, erhvervsuddannelse eller højere målt oktober 2006.

Om 23-årige har afsluttet eller er i gang med en videregående

uddannelse

Variabel dannes, hvis der er oplysninger om enten Højest fuldført eller Igangværende uddannelse eller begge to. Hvis kun den ene er til rådighed bruges den. Hvis begge til rådighed bruges den højeste. Videregående uddannelse defineres som kort, mellem, lang uddannelse såvel som forskeruddannelse målt oktober 2006.

Egen sociale baggrund

Svag social baggrund (eller hjemmebaggrund) er defineret på baggrund af nogle veldefinerede risikofaktorer:

- § Ingen af forældrene har en uddannelse med erhvervskompetence. Forældrenes fuldførte uddannelser er opgjort oktober 1998. Variabel dannes hvis der er oplysninger om mindst én forælder og denne har uddannelsesoplysninger. Uddannelse med erhvervskompetence defineres som faglig uddannelse eller højere.
- § Den unge bor ikke hos både sin biologiske far og mor. Der er anvendt variabel for forældremarkering i 1998, som indikerer om den unge bor eller ikke bor hos begge biologiske (eller adoptiv-) forældre. Variabel er kun dannet, hvis forældremarkeringsvariablen indeholder oplysninger.
- § Mindst en af forældrene har sin overvejende indkomst fra kontanthjælp/førtidspension. Der er anvendt variable for bruttoindkomst, kontanthjælp og førtidspension/folkepension (aktiveringsydelse er ikke inkluderet i kontanthjælpsvariablen). Negative værdier er sat til 0. For hver forælder er $(\text{kotanthjælp} + \text{førtidspension} / \text{folkepension})$ sat i forhold til bruttoindkomsten for ikke-nul-værdier af bruttoindkomst. For nul-værdier af bruttoindkomst er andel sat til 0 hvis $(\text{kotanthjælp} + \text{førtidspension} / \text{folkepension})$ er nul, og andel er sat til 1, hvis $(\text{kotanthjælp} + \text{førtidspension} / \text{folkepension})$ er forskellig fra nul. Hvis andel over 50% for faren eller moren tæller det som en risikofaktor - ellers ikke. Variabel dannet uanset, om der er oplysninger og indkomstoplysninger om forældre.

Svag hjemmebaggrund defineres som de 23-årige, der som 15-årige

voksede op i et hjem præget af mindst to af ovenstående risikofaktorer

Skolekammeraternes sociale baggrund

Skolekammeraternes sociale baggrund beskrives ud fra andelen af personer med svag hjemmebaggrund på skolen, som de 23-årige gik på som 15-årige. Skole er defineret som den institution, som den 23-årige gik på 15 oktober 1998 (identificeret vha. institutionskode). Kun institutioner med institutionstype 'Grundskoler' og 'Efterskoler' er medtaget. Andre institutioner som f.eks. kommunale ungdomsskoler, specialskoler for børn, dagbehandlingstilbud og behandlingshjem, gymnasier og HF-kurser, tekniske skoler mm. er ikke medtaget. Hvis en skole har ejerforhold 'Selvejende, privat' er den defineret som en privatskole - resten af skolerne som offentlige.

Individkarakteristika

Der er udtrukket oplysninger om etnisk oprindelse (Dansker - indvandrere - efterkommer) samt oprindelsesland, som er klassificeret som Danmark, vestligt, ikke-vestligt (Rumænien og Bulgarien har for nyligt skiftet status og er nu klassificeret som vestligt - denne nye klassifikation er anvendt). Desuden er der individoplysninger om køn. Disse individkarakteristika er tilgængelige for alle 23-årige.

Sammenkørsel af datasæt

Kriterier for sammenkørsel

De udtrukne oplysninger er sammenkørt til ét datasæt vha. personnumre, fædres personnumre, mødres personnumre eller institutionsnumre (afhængigt af hvilke oplysninger, der er tale om). Der er dannet et arbejdsdatasæt til analyser. Observationer er kun medtaget til arbejdsdatasættet, hvis

- Der er personnummeroplysninger om den 23-årige
- Der er uddannelsesoplysninger om enten højest fuldført eller igangværende uddannelse for den 23-årige;
- Der er indvandrere/efterkommer-oplysninger
- Der er forældremarkering, dvs. oplysninger om bopæl hos forældre;
- Der er institutionsnummer for en institution 15. oktober 1998, som

er en grundskole eller efterskole.

- Der er personnummeroplysninger om mindst én af forældrene.

§ Der er uddannelsesoplysninger om højest fuldført uddannelse hos den af forældrene, som der er oplysninger om.

Der er 45.093 unge 23-årige, som kan medtages med disse krav. En stor del, som ikke er med pga. manglende uddannelsesoplysninger eller manglende institutionsnummer er indvandrere og/eller personer som er indvandret. De er 45.093 unge 23-årige personer er grupperet efter institutionsnummer og andelen af personer med svaghjemmebaggrund samt andelen af indvandrere/efterkommere er opgjort for hver skole (der skal huskes på, at ca. 23 procent af de unge er udtaget før denne beregning, hvorved der i gennemsnit også vil mangle ca. 23 procent af eleverne på en årgang på hver skole).

Bortfaldsproblematik

De nødvendige inklusionskriterier fører uheldigvis til, at det anvendte datamateriale ikke er helt repræsentativt for en årgang af unge. Blandt årgangen af 23-årige i 2006 er der 84% med dansk oprindelse, 14% indvandrere og 2% efterkommere (fra både vestlige og ikke-vestlige lande).

Efter eksklusionskriterierne er der kun ca. 4% indvandrere og lidt under 2% efterkommere. En del af indvandrerne er naturligt irrelevante for undersøgelsen, da de er kommet til landet efter skolealderen og ikke har gået i en dansk skole (ca. halvdelen af de ekskluderede har haft en "indvandring" efter 1998), men der er også indvandrere (såvel som danskere), der er ekskluderet pga. mangelfulde oplysninger om forældrene.

Antageligt er der overrepræsentation af personer med svag hjemmebaggrund blandt dem, der er ekskluderet pga. mangelfulde uddannelsesoplysninger. Et forsøg på klassificering af personer med mangelfulde uddannelsesoplysninger er dog vurderet til at være spekulativ, og der er ikke eksperimenteret med at korrigere for bortfaldsproblematikken.

Endeligt arbejdsdatasæt

Efterfølgende er der yderligere ekskluderet alle 23-årige personer, som går på skoler med oplysninger om mindre end 10 elever (1358 af

de unge). Herved består det endelige arbejdsdatasæt af 43.735 personer.

Familietypeopdelinger

Til belysning af mobilitet er der dannet en række familietyper:

- *Familietype 1*: Dansk baggrund, bor hos både far og mor, ingen af forældrene har uddannelse med erhvervskompetence, mindst 1 forældre er i arbejde (halvdelen af året).
- *Familietype 2*: Baggrund i ikke-vestligt land, bor hos både far og mor, ingen af forældrene har uddannelse med erhvervskompetence, mindst 1 forældre er i arbejde (halvdelen af året).
- *Familietype 3*: Dansk baggrund, bor hos både far og mor, mindst 1 af forældrene har faglig uddannelse (men ikke højere), mindst 1 forældre er i arbejde (halvdelen af året).
- *Familietype 4*: Dansk baggrund, bor hos både far og mor, mindst 1 af forældrene har lang videregående uddannelse (eller forskeruddannelse), mindst 1 forældre er i arbejde (halvdelen af året).

Geografiske opdelinger

Geografiske opdelinger er foretaget på kommuneniveau og på områder i fem udvalgte byer i Danmark (København, Århus og Odense). De geografiske opdelinger er fortrinsvist foretaget med henblik på at illustrere forskelle og ligheder på kort.

På kommuneniveau er lavet grupperede opgørelser for en række af variablene. Læsø og Fanø er ekskluderet fra disse opgørelser, da datamaterialet for disse kommuner vurderes til at være for spinkelt.

Illustreret på kort følger opdelingen af kommuner kommunegrænserne efter kommunalreformen i 2007.

I de udvalgte byer er der defineret passende områder som analyseenheder. Analyseenhederne skal karakterisere byområderne, hvor de 23-årige gik i skole som 15-årige. Hvert område består af en række skoler - typisk 2-5 skoler (privatskoler er ekskluderet fra inddelingen i byområder). Områderne er forsøgt inddelt på en meningsfuld måde, således at de både er nogenlunde homogene, og at der ikke er problemer med et alt for spinkelt datagrundlag. Illustreret

på kort følger opdelingen i byområder de postdistrikter, hvor skolerne var i 1998. Ved steder med mange arealmæssigt meget små postdistrikter er de omkringliggende postdistrikter slået sammen med de postdistrikter, hvor skolerne ligger (det gælder Indre by og Vesterbro i København).

I København er anvendt følgende gruppering af skoler til byområder:

Indre by

- Nyboder Skole
- Christianshavns Skole
- Den Classenske Legatskole

Vesterbro

- Matthæusgades Skole
- Ny Carlsberg Vejens Skole
- Alsgades Skole

Østerbro

- Strandvejsskolen
- Vibenshus Skole
- Øster Farimagsgades Skole
- Sortedamskolen
- Langelinieskolen
- Klostervængets Skole
- Lundehusskolen
- Kildevældsskolen

Nørrebro

- Hellig Kors Skole
- Jagtvejens Skole
- Rådmandsgades Skole
- Stevnsgades Skole

Amager

- Dyvekeskolen
- Sønderbro Skole
- Sundpark Skole
- Østrigsgades Skole
- Peder Lykke Skolen
- Amager Fælled Skole
- Gerbrandskolen
- Højdevangens Skole
- Skolen ved Sundet

Nordvest

- Frederikssundsvejens Skole
- Grøndalsvængets Skole
- Holbergskolen

Sydvest

- Bavnehøj Skole
- Ellebjerg Skole

Valby

- Kirsebærhavens Skole
- Lykkebo Skole
- Vigerslev Alles Skole
- Ålholm Skole

Brønshøj

- Bellahøj Skole
- Brønshøj Skole
- Husum Skole
- Korsager Skole
- Tingbjerg Skole

Vanløse

- Hyltebjerg Skole
- Katrinedals Skole
- Kirkebjerg Skole
- Rødkilde Skole
- Vanløse Skole

I Århus er anvendt følgende gruppering af skoler til byområder:

Århus midtby

- Læssøsgades Skole
- N.J. Fjordsgades Skole
- Samsøgades Skole

Århus nord

- Katrinebjergskolen
- Skovvangskolen
- Vorrevangskolen

Hasle

- Frydenlundskolen
- Hasle Skole
- Møllevangskolen

- Ellekærskolen

Brabrand

- Engdalskolen
- Tovshøjskolen

Åby

- Gammelgaardskolen
- Åby Skole

Risskov

- Jellebakkeskolen
- Risskov Skole
- Strandskolen
- Vejlbyskole

Viby

- Højvangskolen
- Rosenvangskolen
- Søndervangskolen
- Vestergårdskolen
- Vibyskole

Højbjerg

- Holme Skole
- Kragelundskolen
- Rundhøjskolen
- Skåde Skole

Sydlig forstæder

- Tranbjerg Skole
- Grønløkkeskolen
- Mårslet Skole
- Beder Skole
- Malling Skole
- Solbjergskolen
- Hasselager Skole

Vestlige forstæder

- Tilst Skole
- Skjoldhøjskolen
- Bakkegårdsskolen
- Næshøjskolen
- Sabro-Korsvejskolen

Nordlig forstæder

- Sølystskolen

- Skæring Skole
- Elsted Skole
- Lystrup Skole
- Hårup Skole
- Skødstrup Skole

I Odense er anvendt følgende gruppering af skoler til byområder:

Centrum

- Risingskolen
- Sct Hans Skole
- Vestre Skole

Vest

- Højstrupskolen
- Provstegårdskolen

Nordvest

- Korup Skole
- Paarup Skole
- Tarup Skole

Sydøst

- Ejbykolen
- Tingkærskolen
- Holluf Pile Skole

Midt

- Kragbjergskolen
- Munkebjergskolen
- Rosengårdskolen

Nordøst

- Seden Skole
- Abildgårdskolen
- Humlehaveskolen

Syd

- Højmeskolen
- Rasmus Rask-Skolen
- Sanderumskolen
- Tingløkkeskolen
- Dalumskolen
- Hjalleseskolen
- Højby Skole
- Skt Klemensskolen

Nord

- Krogårdsskolen
- Lumby Skole
- Søhuskolen

Beskrivelse af analyser

Der er udarbejdet en række analyser. Analyserne er deskriptive af natur og der tages det forbehold, at de fundne tendenser ikke nødvendigvis afspejler kausale sammenhænge.

De fleste analyser er univariate eller bivariate, og der er potentielle observerbare og uobserverbare faktorer, som der ikke er kontrolleret for. Endvidere skal der tages forbehold for usikkerhed pga. variationer fra årgang til årgang, et relativt spinkelt datagrundlag, når der analyseres på nogle geografiske opdelinger samt tidligere nævnte bortfaldsproblematikker.

Analyserne handler om andelen af de 23-årige som er i gang med eller har fuldført ungdomsuddannelse og andelen af de 23-årige som er i gang med eller har fuldført videregående uddannelse.

Der er udført en række analyser, og for nogle af analyserne er resultaterne præsenteret som kort. Til analyserne er der bl.a. gjort brug af:

- Svag og ikke svag hjemmebaggrund
- Andel svag hjemmebaggrund på 23-åriges skole som 15-årig.
- Familietyper
- Højeste uddannelse for forældre
- Kommuner

Udvalgte byområder